

Studiedag 'Kansrijk en zorgbreed onderwijs voor iedereen'
UCLL, Hasselt, 29 mei 2018

DE PREVENTIEPIRAMIDE

rijker aan de slag met probleemgedrag

johan.deklerck@gmail.com

Studiedag 'Kansrijk en zorgbreed onderwijs voor iedereen'
UCLL, Hasselt, 29 mei 2018

1. INLEIDING

2. PROBLEEMGEDRAG

3. EVEN NADENKEN ...

4. PREVENTIE: EEN KORTE HISTORIEK

5. DE PREVENTIEPIRAMIDE

6. BESLUIT

johan.deklerck@gmail.com

INLEIDING

☘ criminologisch perspectief:

- . *sociologische én psychologische insteek*
- . *probleemleerlingen als vertrek voor reflectie over het onderwijs*

☘ preventiepiramide:

- . *wijd verspreid wetenschappelijk kader voor preventie*
- . **kansrijk** omgaan met probleemgedrag; *probleemgedrag = leerkans*
- . **zorgbreed**: *preventiepiramide: breed, positief en integraal*

☘ existentiële grondslag

johan.deklerck@gmail.com

VAN ALLEDAAGS NAAR EXISTENTIEEL

"De enige gedachten die ik heb, zijn van Nicholas, Ian en jij" * "Ik ben doodsbang. Ik moest je gewoon vertellen dat ik echt van je hou, altijd." * "Bel me alsjeblief zodra je op kantoor bent. Ik moet weten dat je okeé bent." * "Schat, ik wil je vertellen hoeveel ik van je hou. Ik ben ongerust. Ik wil je niet verliezen nu ik je terug heb. Je betekent alles voor me. Je hebt mijn hele hart en mijn hele leven. Ik hou zoveel van je." * "Ik weet dat je in een nieuwe relatie zit en dat je niet om mij geeft. Maar voor het geval er iets gebeurt, weet dat ik van je hou, schat. Ik mis je. Vaarwel". * "Ben je okeé?" * "Waar ben je?" * "BEL MIJ NU!" ...

Wikileaks, 573.000 sms- en pager-berichten verstuurd in de 24 uur rond de aanslagen van 11 september 2001 in de VSA

- * De meeste mensen functioneren binnen het alledaagse
- * In extreme situaties "dalen we af" naar het existentiële niveau
- * diepe kwetsingen zijn extreem en spelen zich op dit niveau af

johan.deklerck@gmail.com

Studiedag 'Kansrijk en zorgbreed onderwijs voor iedereen'
UCLL, Hasselt, 29 mei 2018

1. INLEIDING
2. PROBLEEMGEDRAG
3. EVEN NADENKEN ...
4. PREVENTIE: EEN KORTE HISTORIEK
5. DE PREVENTIEPIRAMIDE
6. BESLUIT

johan.deklerck@gmail.com

KINDEREN VAN NU, JONGEREN VAN STRAKS

- ☞ Kinderen 'ondergaan', jongeren gaan 'ageren'
- ☞ Probleemgedrag bij kinderen:
  - . imitatie: significante anderen spelen centrale rol: ouders, opvoeders, grotere broers en zussen, dominante vriendjes, ...
  - . ethische intuïtie van existentiële oorsprong, (on)bewust weten: "stout"
  - . ethisch aftasten: wat mag/kan, wat mag/kan niet
  - . kwetsingen, controversiële ervaringen ... leiden tot verwarring
- ☞ Kinderen met een 'rugzak': school is de arena, maar niet de oorzaak

johan.deklerck@gmail.com

JONGEREN: EEN PSYCHOLOGISCHE KIJK (I)

* Een ingrijpende periode met metafysisch karakter:

- . diep existentieel ingrijpend, naar een totaal nieuw 'zijn':
  - . van "het" kind naar "hij" of "zij"
  - . genderontwikkeling (tgo. 'sexe'): belang van de peer group
  - . brugidentiteiten: poging tot (tijdelijke) identiteitsvererving
- . identiteitsprong en 'peers', de vorming peer-groepen
  - . volwassenen ondergeschikt aan leeftijdsgenoten
  - . oefening in identiteit en relaties
  - . culturele variatie, dominant in al dan niet deviante ontwikkeling
  - . de "levens"-noodzakelijkheid van communicatietechnologie (gsm, sms, telefoon, chatforums, ict, ...)

johan.deklerck@gmail.com

JONGEREN: EEN PSYCHOLOGISCHE KIJK (II)

* een moeilijk ontwikkelingsproces tussen auto- en heterodestructie:

- . een existentiële zoektocht: grenzen zoeken, grenzen verkennen
- . autodestructie (internaliserend probleemgedrag): druggebruik, anorexie, automutilatie, depressie, zelfmoord(pogingen), zelfhaat en gevoelens van inferioriteit
- . heterodestructie (externaliserend probleemgedrag): piek van delinquentie, geweld & agressie, pesten, conflicten, vandalisme, ...

* twee grote sporen:

- . tijdelijke delinquentie: als men zijn plek vindt (>80%) -> "normaal" (oefenen)
- . persistent delinquentie: diepere ontworteling -> "abnormaal" ("de rugzak")

* een probleemjongere is steeds een jongere in de problemen:

- . slachtoffers worden daders
- . slachtoffers worden slachtoffers (repetitieve victimisatie)

johan.deklerck@gmail.com

ADOLESCENTIE EN PROBLEEMGEDRAG

* Puberteit en adolescentie:

- . grootste existentiële transformatie in het leven
- . identiteitsontwikkeling kan leiden tot probleemgedrag

* Probleemgedrag is:

- . 'normaal': adolescentiefenomeen (80-90%)
- . 'abnormaal': diepere, existentiële gekwettheid (10-20%)

* Twee soorten:

- . internaliserend probleemgedrag: eerder meisjes
- . externaliserend probleemgedrag: eerder jongens

* Bijzondere groepen:

- . maken existentiële ontwikkeling specifiek
- . radicaliseren bepaalde vormen van probleemgedrag

johan.deklerck@gmail.com

Studiedag 'Kansrijk en zorgbreed onderwijs voor iedereen'
UCLL, Hasselt, 29 mei 2018

1. INLEIDING
2. PROBLEEMGEDRAG
- 3. EVEN NADENKEN ...**
4. PREVENTIE: EEN KORTE HISTORIEK
5. DE PREVENTIEPIRAMIDE
6. BESLUIT

johan.deklerck@gmail.com

Studiedag 'Kansrijk en zorgbreed onderwijs voor iedereen'
UCLL, Hasselt, 29 mei 2018

1. INLEIDING
2. PROBLEEMGEDRAG
3. EVEN NADENKEN ...
- 4. PREVENTIE: EEN KORTE HISTORIEK**
5. DE PREVENTIEPIRAMIDE
6. BESLUIT

johan.deklerck@gmail.com

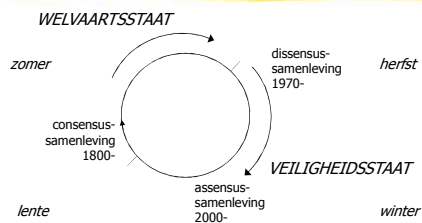

EEN SAMENLEVING IN DESINTEGRATIE van welvaartsstaat naar veiligheidsstaat

* *welvaartsstaat*: (streven naar) welvaart als dominant thema
* *veiligheidsstaat*: (streven naar) veiligheid als dominant thema

johan.deklerck@gmail.com

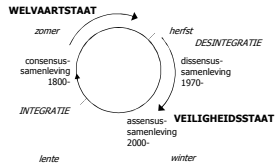

EEN SAMENLEVING IN DESINTEGRATIE van welvaartsstaat naar veiligheidsstaat

* *welvaartsstaat:*

(streven naar) *welvaart als dominant thema:*

- . groei en expansie
- . integratie als dynamiek (lente-zomer)
- . hoogtepunt: golden sixties
- . toekomst als verlangen

* *veiligheidsstaat:*

(streven naar) *veiligheid als dominant thema:*

- . recessie en inkrimping
- . desintegratie als dynamiek (herfst-winter)
- . crisissen als rode draad
- . toekomst als dreiging

johan.deklerck@gmail.com

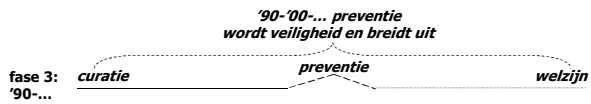
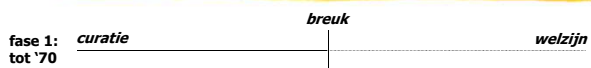

PREVENTIE EN VEILIGHEID een korte historiek (schematisch)

johan.deklerck@gmail.com

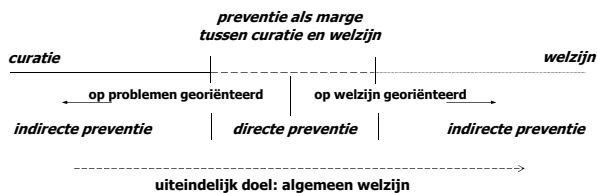

DE PREVENTIEPIRAMIDE ALS DRAGER VAN HET VEILIGHEIDSLANDSCHAP (1)

* de spannings- en breuklijnen van het preventielandschap in kaart gebracht

* draai het preventielandschap 90° zodat het 'verticaal' komt te staan met 'curatie' boven en 'welzijn' onder = structuur van de piramide

johan.deklerck@gmail.com

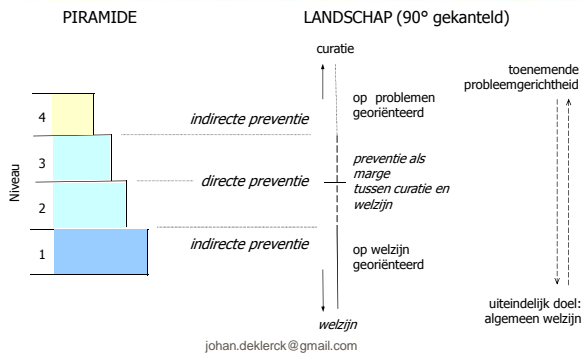

DE PREVENTIEPIRAMIDE ALS DRAGER VAN HET VEILIGHEIDSLANDSCHAP (2)

DE PREVENTIEPIRAMIDE ALS DRAGER VAN HET VEILIGHEIDSLANDSCHAP (3)

PREVENTIE:

- * een recente geschiedenis: welvaart naar veiligheid
- * een containerbegrip voor een chaotisch landschap:
-> **ordening**: wat is welzijnsgericht, wat is punitief gericht?
- * de intrede van 'veiligheid' in alle domeinen:
probleem- of welzijnsreflex?
-> **oriëntatie**: welzijn is altijd de finaliteit
-> **verruiming**: welzijn is ook een antwoord

johan.deklerck@gmail.com

---

*Studiedag 'Kansrijk en zorgbreed onderwijs voor iedereen'
UCLL, Hasselt, 29 mei 2018*

1. INLEIDING
2. PROBLEEMGEDRAG
3. EVEN NADENKEN ...
4. PREVENTIE: EEN KORTE HISTORIEK
- 5. DE PREVENTIEPIRAMIDE**
6. BESLUIT

johan.deklerck@gmail.com

De preventiepiramide
GRONDSPANNING PROBLEEMGERICHTHEID - WELZIJN

- * Deze spanningslijn:
- . is de fundamentele spanningslijn van preventie
  - . komt scherp naar voor bij extreme gevallen
  - . is overal aanwezig, bv.:
    - . innerlijk conflict
    - . partnerrelatie
    - . team

* De piramide is gebouwd op deze spanningslijn

johan.deklerck@gmail.com

PROBLEEM
toenemende
probleemgerichtheid

WELZIJN
uiteindelijk doel:
algemeen welzijn

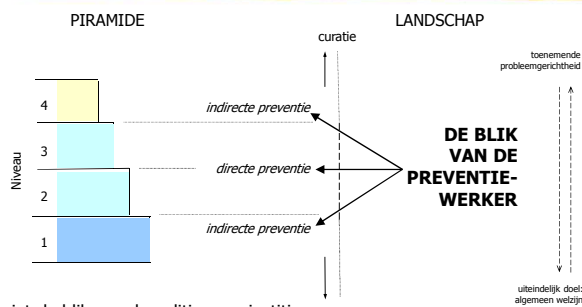

DE PREVENTIEPIRAMIDE
DE BLIK VAN DE PREVENTIEWERKER

- > niet de blik van de politiemann, justitie
-> niet de blik van de leerkracht, welzijnswerker, jeugdwerker, ...

johan.deklerck@gmail.com

DE PREVENTIEPIRAMIDE
vereenvoudigd model

- * niveau 3 en 4: probleem staat centraal
- * niveau 1 en 2: welzijn staat centraal
- * niveau 2 en 3: directe preventie (lichtblauw)
- * niveau 1 en 4: indirecte preventie (licht oranje, donker blauw)

johan.deklerck@gmail.com

PROBLEEM
toenemende
probleemoriëntatie

WELZIJN
uiteindelijk doel:
algemeen welzijn

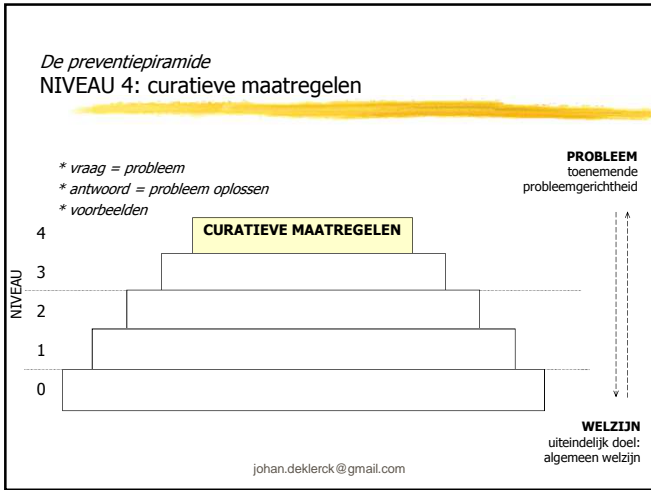

- CURATIEVE MAATREGELEN**
Voorbeelden
- interventie door leerkracht, directie, opvoeder, ... bij agressie, conflict
  - afweer en zelfbescherming bij agressie
  - alarm-interventies met steun van andere leerkrachten, directie, ...
  - sanctionering, bestraffing, time-out, schorsing, ...
  - schadeherstel
  - herstelbemiddeling, conflictbemiddeling, hergo
  - slachtofferonthaal en -begeleiding, ook eventueel ouders
  - dossieropvolging
  - verzekeringen en schadecompensatie
  - opsporing en vervolging (politie en parket, justitie)
  - uitvoering rampenplannen en veiligheidsinterventies
- johan.deklerck@gmail.com

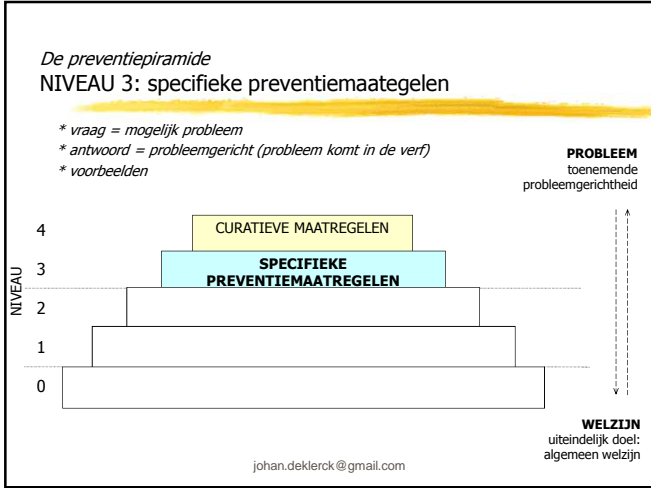

SPECIFIEKE PREVENTIEMAATREGELEN

Voorbeelden

- agressietraining, weerbaarheidstraining, zelfverdedigingstechnieken
- waarschuwingscommunicatie en strafdreiging, grenzen zetten
- alarmprocedures, bv. bijstand bij dreiging
- fouillering, toezicht en controle, boekentasscans
- controle op drugs en wapendracht
- camerabewaking, CCTV, monitoring, elektronische beveiliging
- sleutelbeheer, selectieve toegangverlening, compartimentering, badges
- slagbomen, veiligheidsafsluitingen,
- raam- en deurbeveiliging, technopreventieve ingrepen
- private en publieke bewaking en beveiligingstechnieken
- crisisplannen
- politiepatrouille

* "klassieke" beveiliging en technopreventie

johan.deklerck@gmail.com

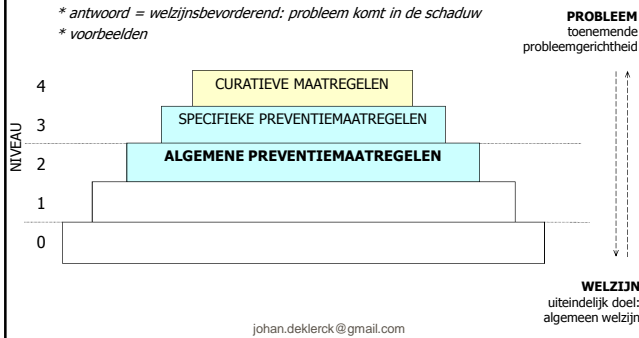
De preventiepiramide

NIVEAU 2: algemene preventiemaatregelen

* vraag = mogelijk probleem

* antwoord = welzijnsbevorderend: probleem komt in de schaduw

* voorbeelden

johan.deklerck@gmail.com

ALGEMENE PREVENTIEMAATREGELEN

Voorbeelden

- positieve, geweldloze communicatietechnieken, overleg en ontmoeting
- zorg voor nieuwe gasten, begeleiders, opvoeders, medewerkers, ...
- verfraaiing van de infrastructuur, groeninplanting, klaninrichting
- adequate verlichting,
- activiteitenaanbod voor dode momenten, voor bijzondere groepen, bv. sport,
- zwerfvuil- en graffitiwrijving
- gezamenlijke activiteiten met de verschillende groepen, het team bv. feesten
- gendertraining
- training interculturele communicatievaardigheden, sociale vaardigheden
- positieve sensibilisering en positieve beeldvorming
- stimulering van de informele sociale controle

* verruiming

* positieve oriëntatie

johan.deklerck@gmail.com

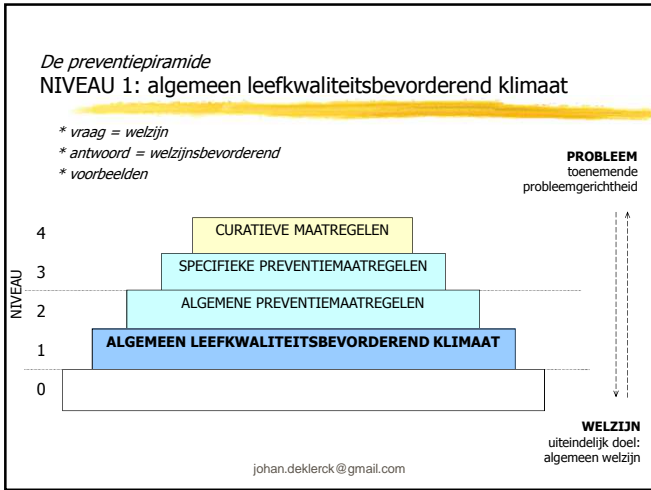

- ALGEMEEN LEEFKWALITEITSBEVORDEREND KLIMAAT**
Voorbeelden
- positieve basissfeer met respect voor pluralisme en verscheidenheid
  - volwaardige inspraak en participatie
  - positieve relationele sfeer
  - positief pedagogisch project
  - ruimte voor de existentiële ontwikkeling
  - zinvolle taakinvolving, verhogen betrokkenheid en welbevinden
  - aantrekkelijk activiteiten aanbod, aangepast aan de verschillende groepen
  - teambuilding en een goede teamspirit
  - ervaringsverbonden leren
  - goede dienstverlening, cultuur van verbondenheid en respect
  - eveneens: maatregelen van niveau 2, indien niet gerealiseerd vanuit preventieperspectief -> indirect preventief
- * fundament
 * positieve oriëntatie
- johan.deklerck@gmail.com

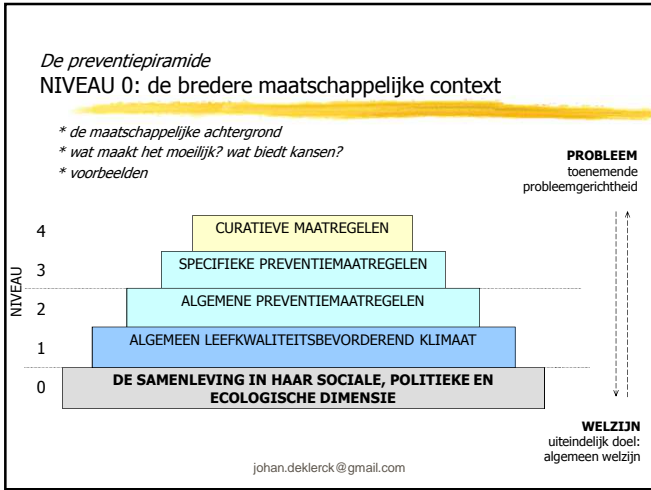

DE BREDERE SAMENLEVING Voorbeelden

- conditionerende context
- opkomst van de veiligheidssamenleving
- verschuivingen in de normativiteit, individualisering van ethische opvattingen
- sociologische ontwikkelingen
- overheid (lokaal, gemeenschappen, federaal): kansen en begrenzingen
- politieke situatie
- subsidiebeleid
- media
- internationale ontwikkelingen

géén domein-interne maatregelen op dit niveau
wel externe signalelementen en eisen bv. naar het beleid, de lokale overheid,...

* *de conditionerende context kan beïnvloed worden -> beleidsbeïnvloeding*
johan.deklerck@gmail.com

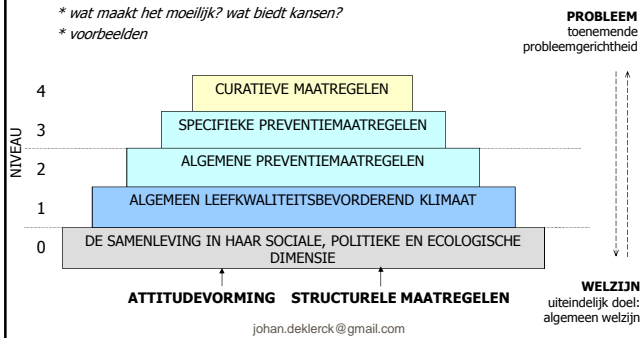

De preventiepiramide ATTITUDEVORMING EN STRUCTURELE MAATREGELEN

- * *de maatschappelijke achtergrond*
- * *wat maakt het moeilijk? wat biedt kansen?*
- * *voorbeelden*

ATTITUDE EN STRUCTUUR Voorbeelden

- **ATTITUDEVORMING**
sensibilisering van de betrokkenen door folders, flyers, boodschappen via CCTV, personeelsvergaderingen, hangers, stickers, gesprekken, voordrachten, mededelingen, studiedagen, borden, etc.
- **STRUCTURELE MAATREGELEN**
iedere ingreep in de (infra-)structuur, die probleemgedrag reduceert, belemmert, onmogelijk maakt.

- * *Het ene werkt niet zonder het andere*
- * *Hou beide (zo) dicht mogelijk bij elkaar*

johan.deklerck@gmail.com

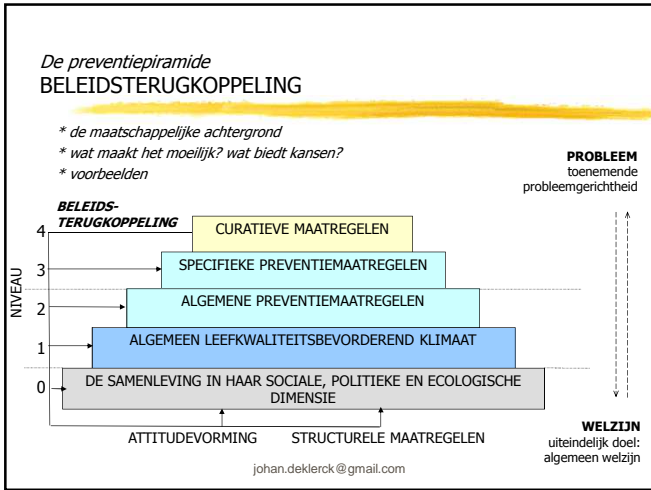

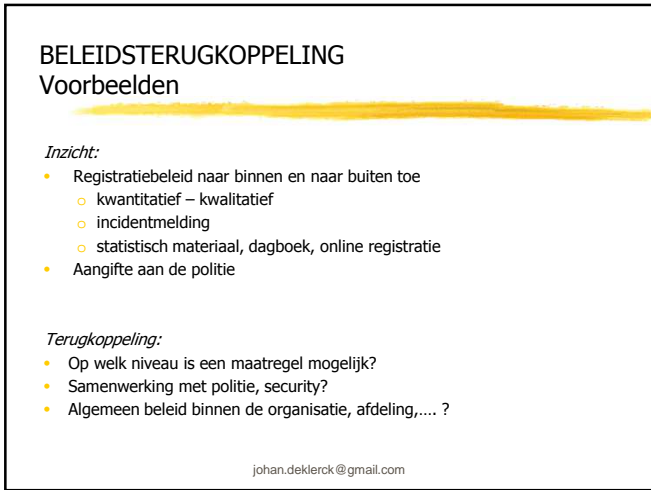

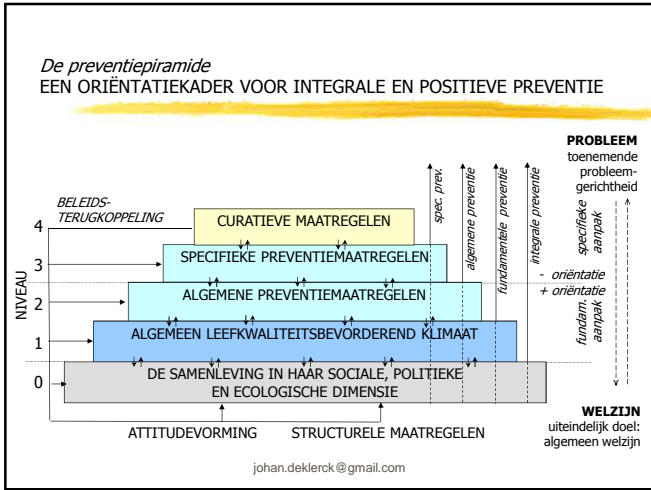

Studiedag 'Kansrijk en zorgbreed onderwijs voor iedereen'
UCLL, Hasselt, 29 mei 2018

1. INLEIDING
2. PROBLEEMGEDRAG
3. EVEN NADENKEN ...
4. PREVENTIE: EEN KORTE HISTORIEK
5. DE PREVENTIEPIRAMIDE
6. **BESLUIT**

johan.deklerck@gmail.com

DE PREVENTIEPIRAMIDE integraal en positief

BELEIDSINSTRUMENT:

- * *Hiërarchie*
- * *Oriëntatie*
- * *Beleidsinstrument*
- * *Attitude en structuur*
- * *Integraal, fundamenteel, algemeen, specifiek*

NAAR EEN INTEGRALE EN POSITIEVE PREVENTIE:

- . *breder leren denken*
- . *beleid, organisatiecultuur, klimaat van welbevinden*

johan.deklerck@gmail.com

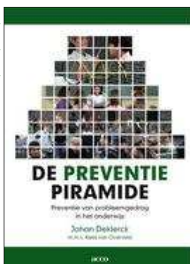

MEER INFO?

-> johan.deklerck@gmail.com

**TWEDE
HERWERKTE
EDITIE**

Deklerck, J. (2011),
*De preventiepiramide.
Preventie van
probleemgedrag in
het onderwijs.
Acco, Leuven*

johan.deklerck@gmail.com
